

Artur Żmijewski

80064, 2004, videó, képkockák ■ Fotók: Rosta József

⊗ Katarzynával nagyon régen dolgoztam együtt, még az első filmemben, 1995-ben. Valójában a művészi „rokonság” vele más síkon mutatkozik meg, ugyanis később készítettem vele egy sor nagyon izgalmas interjút. Rendkívüli módon tisztetem a radikalizmusát, a terrorizmusát, vagyis azt a szimbolikus társadalmi terrorizmust, amit műveivel képvisel. Pawełal korábban igen sok közös alkotást készítettünk, azonban mostanában már ritkábban dolgozunk együtt. Talán az a törekvés köt össze bennünket, hogy dokumentálni szeretnénk azt, amit nem lehet dokumentálni, le akarjuk írni azt, amit nem lehet leírni. Erre a legjellegzetesebb példát az a filmsorozatunk nyújtja, amelyben kábítószer hatását dokumentáltuk, vagyis én kamerával megpróbáltam megragadni azt, ami vele történt a különböző drogok fogyasztását követően. Ugyancsak közös bennünk, hogy sokkal inkább érdekel bennünket az, ami közeli, mint az, ami egzotikus. Azt vizsgáljuk, ami a környezetünkben történik, hiszen itt is hihetetlen titkokat lehet felfedezni.

Török Adrienn

Levél a trópusokra

Mirosław Bałka: *Tristes Tropiques*

➔ Irish Museum of Modern Art, Dublin

📅 2007. november 14 – 2008. január 27.

Kedves Mirosław¹,

Szomorú ember lehetsz...

Felépítetted a „leked” ide, a széles Dublinba, majd kitérted a kapuját, közszemlére tted, hogy mindenki, bárki, lépésről-lépésre szemügyre vehesse, s ha akarja elemezze, megértse. Itt most tényleg hideg szél fúj, és ez az arcba-csapó tengeri szél megfelel, „magától értetődően” válik háttérévé a műveid által közvetített hangulatnak.

A Holokauszt, még mindig nyomaszt – Christian Boltanski² sötét árnyai téged sem hagynak nyugodni. A kín, a fájdalom, a hiány, egy szörnyű veszteség súlya még mindig a válladon..., a vállunkon...

A kiállításod egy videóval indul. A címe: *B*.³ Ezt a nagybetűt látjuk, a háttérben megkuncogás, néha zsvaj, utcazaj, szóval a mindennapi élet zajai, melyek végigkísérnek a kiállításod alatt: mindenütt, minden sarokban hallani. De csak a „B”-t látjuk. Te lennél az? Ott a tömegben: egy a sok közül, mégis kívülálló?

A só-objektjeid nem hagynak nyugodni: az első köedényben só, a másodikban szintén, de a szítáló mozdulatok hatására állandóan átrendeződik, a harmadik köedény már üres... Hiány...

Máris beindul az agyi gépezet, kezd összeállni az, ami később fog következni. Hisz a sónak kultúrtörténeti hagyománya van, valamikor valuta, fontos tartósítószer, gyógyszer, de akár mérég, és persze élelem-alapanyag is, de itt, neked: IZZADSÁG és KÖNNY...

„Kimondva az általában kimondatlan, rejtett jelentést, az 536×434×5 (2001) a lengyelországi Majdanek koncentrációs táborában a gázkamrával határos szoba nyersszínű padlójának másolata, a falécek közötti hézagokban felgyülemlített só – az izzadság és könny legelemibb redukciója.” – írja Martin Herbert.⁴

Mintha egy pengeéles határvonalon haladnál: kezeden sőt viszel, az élet és halál lehetőségét egyaránt magában hordozó szubsztanciát.

Azután végigvezetsz bennünket azon a hosszú termen, a négy méter hosszú, emberi hajból font korlát mentén... Át a fapallón, amelynek végére érve, a hatalmas csattanástól mindenki összerezzen és érzi: ez valaminek a vége és valami másnak, újnak(?) a kezdete...

A hatalmas kivetítőn a kamera egy sófalat⁵ pásztáz: látszik a sókristályok bonyolult szerkezete, gazdag és végtelen formavilága... Nekünk kelet-európaiaknak a *fal* szinte magától értetődően ugyanazt jelenti: személyes történeteket és történelmet.

1 MIROSŁAW BAŁKA (1958) a Varsói Akadémián végezte a tanulmányait 1980–1985 között. Az 1990-es évek elején vált nemzetközileg is (el)ismertté, amikor 1993-ban ő képviselte Lengyelországot a 48. Velencei Biennálén. Azóta önálló kiállításokkal szerepelt már – többek között – Londonban (Tate Britaine, 1995–96, White Cube, 2000), Valenciában (IVAM Center Julio González, 1997), Gentben (S.M.A.K., 2001), Zágrábban (Museum of Contemporary Art, 2002), New Yorkban (Barbara Gladstone Gallery, 2004) vagy a Düsseldorfban (Kunstsammlung Norderhein-Westfalen, 2006)

2 Christian Boltanski: *Les Ombres* (Shadows), 1986

3 *B*, 2006, videó, hang, 120×90 cm

4 Frieze Magazine, Issue 71 (november – december) 2002

5 188×250×40/*The Wall*, 2007, DVD, loop, 4,12 min.

Mirosław Bałka
When you wet the bed¹¹, 1987

Mirosław Bałka
Hanging Soap Women⁷, 2000

Valaminek a végét, a kirekesztettséget, elzárt-ságot. Másfelől a kíváncsiságot... de mi lehet a fal túloldalán?

Az asszonyok terme egy újabb kétértelmű felfedezés. Megcsap a szappanszag: a fürdőszobák szaga, az a szinte elfeledett tisztaság illata. A gyöngyfűzér színes szappanokból⁶, vagy a spirálban felfűzött szappanformák⁷ – a tisztálkodás, a nőiség, ugyanakkor a nőiségtől való megfosztás jelképe is, de így együtt ékszer, kötél és korlát is egyben. És a halott testekből is szappan készül...

Az elmúlás árnyai tovább kísértenek: a terem egyik sarkában egy gyilkosság helyszíne, a falra vetítve.⁸ A halottkém hangosan magyaráz, miközben a legyek meg csak rajzanak azon a fülledt, halált sejtető falon, és ellepik a bomlásnak indult testet...

Két gyönyörű, kék gázcsova-szem⁹ merev tekintetét állom egy következő teremben, miközben a gáz ijesztő hangja óhatatlanul is az elgázosítás folyamatát juttatja eszembe...

6 2x(177x20x20) 9x9x3, 1997, szappan

7 *Hanging Soap Women*, 2000, szappan, zsinór, 2x(177x20x20), 9x9x3 cm

8 140x100x122 (*Wydawaloby Sie/It would be seem*), DVD, loop

9 *Blue Gas Eye*, 2004, acél, só, DVD kivetítő, loop, 27 min. változó méretek, (Courtesy the artist and Gladstone Gallery, New York)

Miroslaw Bałka

Kategorie, 2005, színes fonal, folyósó, műanyag burkolat

Miroslaw Bałka

B, 2006, videó, 120×90 cm

A kiállításon elszórt „kisebb” tárgyak, további igazodási pontokat, asszociációs utakat jelölnek ki a személyes és kollektív memória általad „bejárt” vidékein: egy kosárlabda almához hasonlóan, spirálszerűen meghámozva, majd megszóva (kínzások, fájdalom, a test meggyötrése: az eleven sebbe sötét szórni), a pingvin lámpa¹⁰, Claude Lévi-Strauss antropológiai filmje és könyvei (köztük az először 1955-ben megjelent, a kiállítás címét is „kölcsonzó” munka) inkább érzeteket keltenek, mintsem magyarázatokat adnak. És mindezek után a kiállításod fő installációja: a kamaszkori szobád szülővárosodból, Otwockból¹¹, melyet eredeti állapotában hozattál el és állítottál ki. A tölgyfaágy és a feszület alakú szekrény között egy kis négyzetbe formálódó patakocská és egy térdeplő. A bútorokon fekete körömnnyomok, az ifjúkori kínok és kételemek nyomai. Elfojtott vágyak, zsenge, ifjúkori bűnös álmok, kétkedések, bizonytalanság és szégyen, a test felfedezésének titkos, örömteli és tiltott helyszíne.

Az udvaron pedig egy „helyspecifikus” installáció: a *Zoo/T*¹², a náci tiszték és gyerekeik szórakoztatására 1943-ban, a treblinkai koncentrációs tábor területén felépített állatkert rekonstrukciója, melyben főleg rókákat tartottak és mutogattak.

A Hiány átjárja a termeket...

Olvasom a múzeum igazgatójának előszavát a katalógusban: „...intim, önreflektáló, az egyéni memóriát a közösséggel összevető gondolatok... (Bałka) képes volt olyan munkák sorozatát létrehozni, melyek felülkerekednek a náci Németország okozta hatalmas közösségi traumán, a véres masinérián, mely kivégezte Lengyelország lakosságának egyharmadát.” Alig feldolgozható „téma az elszenvedett, nehezen megérthető horror skáláján (...) a történelem néhány sebhelye csak nehezen gyógyulhat.”

Miroslaw, már értem a szomorúságodat, vagy legalábbis azt hiszem, hogy értem. Felejteni és megbocsátani nem akarsz, és így az öngyógyítás(od)nak talán ez az egyik lehetséges formája.

Vigyázz magadra,

a.

¹⁰ *Penguin Lamp*, 1990, acél, lámpakörte, 107×50×26 cm (Courtesy Moderna Museet, Stockholm)

¹¹ *When you wet the bed*, 1987, fa, textil, műanyag, alumínium, réz, 173×161×31 cm; 152×80×50 cm; 110×53×40 cm, az installáció méretei: 190×400×280 cm (Courtesy the National Museum of Contemporary Art, Architecture and Design, Oslo)

¹² *ZooT*, 2007, vas, fényforrás, víz, 250×700×455 cm